

I INNLEDNING OG HOVEDSYNSPUNKTER

LLH har lenge sett frem til Regjeringens utkast til ny, felles ekteskapslov. Ekteskapet kan være med på å gi trygge og velprøvde rammer rundt familielivet i samfunnet vårt for de som ønsker og velger å gifte seg. For svært mange mennesker er nettopp familien, i en eller annen form, en viktig del av det rammeverket man legger omkring sine liv og samliv.

Diskriminering i samlivslovgivningen er noe som rammer enkeltmennesker hardt. Dagens lovverk er diskriminerende, og det rammer både oss som lesbiske og homofile og våre familier. Dette oppleves som belastende for mange. LLH er svært glade for at Regjeringen nå går inn for å gi også lesbiske og homofile muligheten til å velge ekteskap som ramme for sine familieliv.

Vi er generelt svært fornøyde med det utkastet som nå foreligger. Utredningene er solide og de vurderingene som er gjort på grunnlag av dem er for det meste godt redegjort for.

LLH ønsker, som departementet, et mest mulig enhetlig lovverk. Det innebærer at vi ikke ønsker noen særordninger for homofile som tidligere har inngått partnerskap. Det mest hensiktsmessige vil være at partnerskapsloven avvikles, og at alle partnerskap automatisk omgjøres til ekteskap. Vi ser likevel at egne regler kan være nødvendig der det får betydning, da en del land ikke anerkjenner likekjønnede par som ektefolk. Utgangspunktet vårt er at norske myndigheter ikke må oppfattes diskriminerende og at man er forutsigbare for de par dette gjelder. Departementets utkast tar etter vår vurdering fullt ut høyde for dette.

LLH ønsker et lovverk uten særlige regler for likekjønnede par. Av prinsipielle grunner er det imidlertid viktig at også religionsfriheten ivaretas. Religionsfriheten er en individuell rettighet. Dette innebærer at LLH er opptatt av at den enkelte vigslere må kunne gis anledning til å utføre sitt virke i tråd med sin personlige religiøse overbevisning. LLH ser at det er behov for at det legges til rette for at vigslere må innrømmes rett til å reservere seg fra å vie likekjønnede par. Prinsipielt bør også vigslere få anledning til å reservere seg mot å vie ulikekjønnede par for å sikre et lovverk som ikke diskriminerer. Vi ønsker derfor at reservasjonsadgangen fremstår som generell. LLH er videre ikke tilhengere av å tvinge noen menighet til å endre sin liturgi, men vi mener enhver vigslere bør gis rett til å benytte den borgerlige liturgien dersom vedkommende ønsker det.

LLH er videre særlig opptatt av at barn med homofile foreldre eller omsorgspersoner må få de samme juridiske rettigheter som andre barn. Vi er derfor glade for at departementets forslag sikrer at barn som blir til ved hjelp av donorsæd får de samme rettighetene uavhengig av om mor er heterofil eller homofil. Dette vil sikre de aller fleste barn i homofile familier frihet fra diskriminering.

LLH er likevel usikre på om kravet om at assistert befruktning må ha funnet sted på godkjent klinikk for at mors kvinnelige ektefelle skal få tilkjent foreldreskap, er til barnets beste. Dette innebærer at barn som ikke blir til ved inseminasjon innenfor det kontrollerte helsevesen ikke får to juridiske foreldre ved fødselen slik de ville fått dersom mor var gift med en mann – forutsatt at moras ektefelle ikke bestrider foreldreskapet. LLH mener på dette grunnlag at alle bør erkjenne foreldreskap.

Når det gjelder adopsjon mener vi det er riktig å beholde dagens nøytrale formulering om at foreldrenes ønsker skal tillegges vekt ved samtykkeadopsjon slik departementet konkluderer med. For å sikre barnevernet et best mulig utvalg av potensielle adopsjonsforeldre ved slike adopsjoner mener vi det er viktig at foreldrene ikke eksplisitt forespørres om de ønsker

homofile eller heterofile adoptivforeldre på samme måte som man neppe spør om det er greit om adoptivforeldrene er mørkhudede.

LLH mener derimot ikke det er riktig å opprettholde regelen om at barn som er adoptert fra land som ikke godkjenner lesbisk eller homofil adopsjon ikke kan stebarnsadopteres av en ektefelle med samme kjønn. Slik vi ser det setter departementet her hensynet til andre staters moralsyn over hensynet til barnets beste. En stebarnsadopsjon kan bare finne sted dersom myndighetene er overbevist om at det er til det beste for barnet, og det vil derfor være galt å nekte enkelte barn denne muligheten.

Vi mener dessuten det er norske myndigheters vurderinger som skal ligge til grunn for hvem som kan bli vurdert for adopsjon i Norge. Det bør derfor ikke være slik at lovgivningen i de giveland de private adopsjonsforeningene har valgt å samarbeide med setter grenser for hvem som kan bli vurdert for adopsjonsgodkjenning i Norge. Dersom søkere ikke kan vurderes i Norge fordi ingen av de landene adopsjonsforeningene har valgt å samarbeide med vil godkjenne dem, er det i praksis de private adopsjonsforeningene, ikke myndighetene, som bestemmer Norges politikk på dette området. Vi mener derfor det er viktig at alle søkere kan bli vurdert i det hjemlige systemet uavhengig av om de først kan inngå en avtale med en adopsjonsforening eller ikke.

LLH mener det bør bestrebes at loven trer i kraft raskest mulig. Det antas at det ikke er store endringer som skal til i de dokumenter som allerede foreligger. For eksempel er Vedtak om borgerlig vigselformular av 19. september 1996 i stor grad kjønnsnøytralt. Det er således ønskelig at loven trer i kraft for eksempel 1. august 2008, på dagen 15 år etter at partnerskapsloven trådte i kraft.

II KOMMENTARER TIL FORSLAGET

For å gjøre denne delen av høringsuttalelsen mest mulig leservennlig er punktene under de samme betegnelse som brukes i departementets høringsnotat. Dette ansees som mest hensiktsmessig da uttalelsen inneholder både generelle synspunkter og forslag til endringer av bestemmelse som departementet har foreslått. De punktene man har merknader til finner man kommentarer til nedenfor.

Kapittel 5 Endringer i ekteskapsloven og andre lover

5.1 Endringer i ekteskapsloven – Vilkår for å inngå ekteskap

5.1.2 Vilkår om tilknytning til Norge

Spørsmålet er hvor sterk tilknytning til Norge som skal kreves av de som ønsker å inngå ekteskap her.

Regjeringen har foreslått følgende regel:

§ 7 h skal lyde:

En utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge, skal legge fram dokumentasjon fra myndighetene i sitt hjemland om at det ikke er noe til hinder for at *vedkommende* inngår ekteskap i Norge, *eller dersom slik dokumentasjon ikke kan legges fram, dokumentasjon som viser at vedkommende ikke er registrert som gift eller registrert partner i sitt hjemland.* Folkeregisteret eller norsk utenriksstjenestemann kan gjøre unntak fra kravet i første punktum når særlige grunner taler for det. Departementet gir forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses for å være fast bosatt i Norge.

LLH er av den oppfatning at det må være hjemmel for unntak også etter annet punktum, altså unntak for de helt spesielle situasjonene der det ikke er mulig å skaffe ekteskapsattest. Det har kommet flere henvendelser til vårt antidiskrimineringsprosjekt fra asylsøkere som har store problemer med å få tak i dokumentasjon fra hjemlandet. Hvis man har mulighet til å skaffe slik dokumentasjon, har erfaringen vist seg at det vil koste en god del penger å fremskaffe slik dokumentasjon. Dette gjelder særlig land der det er krig eller en krigsliknende tilstand som Irak, Afghanistan og Somalia. Og selv om man får tak i dokumentasjon er det ikke slik at denne nødvendigvis godkjennes.

LLH mener som departementet at en felles ekteskapslov så langt det er mulig bør ha like regler for likekjønnede og ulikekjønnede par. For lesbiske og homofile par kan det, i tillegg til at de kommer fra et land som ikke har tilstrekkelige systemer for registrering og liknende, være grunner til at det vil føles problematisk å ta kontakt med myndighetene i hjemlandet eller nærmeste utenriksstasjon. Det er en del som er redd for at det skal bli kjent at de skal inngå partnerskap/ekteskap med en av samme kjønn.

Dagens regel om inngåelse av partnerskap lyder slik:

Forskrift til partnerskapsloven § 8 første ledd:

§ 8. Utenlandsk statsborger som ikke har bopel i riket må fremlegge dokumentasjon fra myndighetene i sitt hjemland som viser sivilstatus. Folkeregisteret kan gjøre unntak fra dette kravet når særlige grunner taler for det.

Det kan i denne forbindelse vises til Rundskriv Q-18/2004 som omhandler dokumentasjon fra utenlandske statsborgere som vil inngå ekteskap her og som ikke er bosatt i Norge. Det fremgår her at asylsøkere som ikke greier å dokumentere sivilstatus må avvente til asylsøknaden er ferdigbehandlet. Ved henvendelse til folkeregisteret har man imidlertid fått opplyst at man kan vedlegge kopi av asylintervjuet for å dokumentere sivilstatus. Det ser altså ut til at det er noe usikkert hvordan regelen har blitt praktisert. Lovens ordlyd i forhold til partnerskap tyder trekker i retning av at det etter dagens regelverk er adgang til å gjøre unntak fra dokumentasjonskravet.

Det erkjennes at en del utenlandske statsborgere vil ha problemer også med å sannsynliggjøre sin identitet i forbindelse med søknad om prøvingsattest for å inngå partnerskap. LLH er likevel av den oppfatning at det i de helt ekstraordinære tilfeller bør være en unntaksadgang med hensyn til reglen om dokumentasjon på sivilstatus.

Etter dette foreslås følgende regel:

Forslag til ny § 7h

En utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge, skal legge fram dokumentasjon fra myndighetene i sitt hjemland om at det ikke er noe til hinder for at vedkommende inngår ekteskap i Norge, eller dersom slik dokumentasjon ikke kan legges fram, dokumentasjon som viser at vedkommende ikke er registrert som gift eller registrert partner i sitt hjemland. Folkeregisteret eller norsk utenriksstjenestemann kan gjøre unntak fra kravet om slik dokumentasjon når særlige grunner taler for det. Departementet gir forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses for å være fast bosatt i Norge.

5.1.3 Vigselse

LLHs prinsipielle synspunkt er at det bør innføres obligatorisk borgelig vigselse for alle, se punkt. 5.1.3.4/5.

5.1.3.3 Å åpne for vigselse innenfor Den norske kirke og tros- og livssynssamfunn

Generelt

LLH mener det er svært viktig og helt avgjørende at de som ønsker det skal få mulighet til å vie likekjønnede par. LLH mener at vigselsretten er individuell og tilligger vigsleren som sådan og ikke trossamfunnet. Dette finner man støtte for i ekteskapsloven § 12 om vigslere og lovens kap. 3 for øvrig.

Dette innebærer at LLH er opptatt av at den enkelte vigsler må kunne gis anledning til å utføre sitt virke i tråd med sin personlige religiøse overbevisning. Vi vet at det i dag er mange vigslere som tilbyr for eksempel forbønnshandlinger ved borgelig inngåtte vielser og partnerskapsinngåelser uavhengig av om det finnes forordnede liturgier og ordninger for dette.

LLH er av den oppfatning at staten ikke kan diskriminere på grunnlag av kjønnsidentitet eller seksuelle orientering, og at organisasjoner, foreninger og tros- og livssynssamfunn som diskriminerer på slikt grunnlag ikke skal motta statsstøtte. De tros- og livssynssamfunn som mottar statsstøtte, må følge de regler som gjelder for staten ellers. Etter vårt syn innebærer dette at de tros- og livssynssamfunn som ikke vil vie homofile par må fratras statsstøtten.

Av dette følger at LLH er av den oppfatning at et trossamfunn som sådan ikke kan nekte å vie likekjønnede par dersom det mottar statsstøtte. Vi ønsker derimot å skille mellom vigsler og menighet/trossamfunn. LLH finner det ikke hensiktsmessig at vigselsretten for likekjønnede par følger trossamfunnet. Vigselsretten må tilligge vigsleren slik tilfelle i dag er for vigselse. I stedet er det den enkelte vigsler som må kunne reservere seg mot å vie likekjønnede par i tråd med egen religiøs overbevisning. Dette ville gi en praksis lik den som er ved for eksempel gjengifte i dag, eller slik leger kan reservere seg mot lovlige abortinngrep.

Behovet for en slik sondering mellom vigsler og trossamfunnet blir særlig synlig overfor Den norske kirke som pr. i dag er det trossamfunn som gjennomfører flest vigsler. Der hvor det ligger til rette for det (hvor det enkelte sogn i henhold til Kirkeloven har anledning til å uttale seg om bruken av kirkerommet), bør vigsleren kunne forestå vigselse også av likekjønna par.

Ad bruk av borgelig vigselsformular i trossamfunn

Etter vårt syn bør de vigslere som ønsker det, få muligheten til å vie homofile og lesbiske par også innen det enkelte trossamfunn. Inntil kirken endrer liturgien, noe man ikke vet når skjer, er det derfor et godt forslag at det gis adgang til å benytte borgelig vigselsformular slik at de vigslere som ønsker det, får mulighet til å vie likekjønnede par. Det presiseres imidlertid at dette etter LLHs syn kun er å anse som en overgangsordning inntil det er full likestilling mellom heterofile og homofile par.

LLH ønsker ikke å tvinge tros- eller livssynssamfunn til å endre sin liturgi eller forordning for vigselse, men vi mener enhver vigsler som etter loven er gitt rett til å vie også bør gis rett til å benytte den borgerlige ordningen dersom vedkommende ønsker det, og lokale forhold tilsier at dette er mulig å legge til rette for. Dette vil kunne gjøre det mulig for prester innen Den

norske kirke å kunne utføre vigsel. De vil da kunne gjøre dette også for likekjønnede par uavhengig av om kirkemøtet (som har retten til å forordne liturgier) har rukket å forordne en liturgi for dette.

5.1.3.4/5 Obligatorisk borgerlig vigsel

LLHs prinsipielle og primære standpunkt er at formålet om å sikre like rettigheter mellom heterofile og homofile par best blir oppfylt dersom det innføres obligatorisk borgerlig vigsel for alle.

Dette vil også gjøre diskusjonen om hvordan tros- og livssynssamfunn skal kunne forholde seg til vigselsritualer enklere. Det vil da bli valgfritt for disse å legge til rette for ritualer og liturgier i tråd med tros- og livssynssamfunnets holdning til samliv.

5.1.4 Mer om reservasjonsrett

LLH er av den oppfatning at det på prinsipielt grunnlag er uheldig at enkeltgrupper eksplisitt trekkes frem i en lovbestemmelse om reservasjonsadgang. På dette grunnlag mener LLH at det er mer formålstjenelig å utforme en bestemmelse med en generell reservasjonsadgang ut fra vigslerens religiøse overbevisning slik at bestemmelsen ikke virker diskriminerende.

5.2 Adopsjon

5.2.3.2 Samtykkeadopsjonene

Ad forskrift om formidling av innenlandsadopsjon der foreldre samtykker til adopsjon

LLH har et par bemerkninger til forskrift til adopsjonsloven § 6 om utvelgelse av foreldre til barnet. Ordlyden er nøytral: *Biologiske foreldres ønske om adoptivforeldre eller adoptivhjem for barnet skal tillegges vekt så langt det er forenlig med hensynet til barnets beste.*

I utgangspunktet er vi av den oppfatning at dette ikke er en homosak. LLH er derfor av den formening at ordlyden kan beholdes slik den er i dag. Vi forutsetter imidlertid at bestemmelsen ikke benyttes på en diskriminerende måte. Dette innebærer at det ikke skal bli lagt føringer fra saksbehandlerne i adopsjonsprosessen. Det innebærer videre at ingen andre enn foreldrene selv (i samtaler med adopsjonsmyndighetene) skal ta opp hvilke konkrete kriterier de mener skal vektlegges i vurderingen av hvem som skal adoptere et barn.

5.2.3.5 Utenlandsadopsjon

Ad varslede endringer i retningslinjene for utenlandsadopsjon

LLH mener på prinsipielt grunnlag at det er et problem at det i adopsjonssaker utøves så vidt mye skjønn som ikke er regelstyrt. For de som gir juridiske råd i disse sakene og tilsvarende saker er det vanskelig å gi klare svar når retningslinjene er så generelle. Det blir i så måte viktig at de endringer Departementet gjør i retningslinjene gir klare og konkrete retningslinjer for skjønnsutøvelsen.

5.2.3.6 Stebarnsadopsjon

Ad forslaget om unntaket om at stebarnsadopsjon ikke skal kunne skje der barnet opprinnelig er fra et land som ikke tillater slik adopsjon

Prinsipalt

Prinsipalt mener LLH at det er barnets beste som må legges til grunn i saker om adopsjon, og at det må anerkjennes at det i disse sakene i konkrete tilfeller kan være til barnets beste å bli stebarnsadoptert av en ektefelle av samme kjønn som adoptivforelderen. Det vil uansett bli vurdert hva som er barnets beste i en adopsjonsprosess. I tillegg kan det være at barnet selv ønsker slik adopsjon, jfr. barnets mulighet til å uttale seg i adopsjonsloven § 6. Det bør derfor åpnes opp for slik adopsjon.

To tenkte typetilfeller kan blant annet illustrere behovet for en slik regel.

1. En enslig kvinne adopterer et barn fra utlandet, og treffer senere en annen kvinne som hun gifter seg med. I realiteten blir ektefellen medmor til barnet og deltar på lik linje i barnets oppfostring og oppdragelse, men hun får ikke adoptere barnet.
2. To ektefeller, en bifil mann og en heterofil kvinne, adopterer et barn sammen. Kvinnen omkommer i en ulykke, og mannen blir enkemann. Senere treffer han en mann som han gifter seg med. Denne ektefellen er medfar til barnet og deltar på lik linje i barnets oppfostring og oppdragelse, men får ikke adoptere barnet.

En adopsjon medfører rettsvirkninger som innebærer at barnet får juridiske rettigheter som andre barn, så som samværsrett for barn og foreldre, underholdsplikt for medforelder og arverett. Barna i de tenkte tilfellene over frarøves disse rettighetene, og det kan umulig være til barnets beste.

Et annet moment er det som blir trukket frem av utreder Kirsten Sandberg. Hun mener det vil kunne ha betydning at forbudet oppheves hvis man vil legge et mildt press på landene i retning av mer aksepterende holdning ut fra at disse barna har det samme behovet for trygghet og juridisk sikring av familieforholdet som barn i andre stebarnsforhold har. Det enkelte land vil likevel kunne ta forbehold om at det enkelte barn ikke skal kunne adopteres av en likekjønnet partner/ektefelle. Dette synspunktet er LLH enig i.

Forøvrig vises det til SOU 2001:10 s. 330-331, der det særlig legges vekt på at barnets beste er å ha to juridiske foreldre, og at disse barna har rett til og like stort behov for juridiske rettigheter som andre barn. Sverige har på dette grunnlag innført generelle adopsjonsregler uten unntak. Tilsvarende regler finnes i Nederland.

LLH anerkjenner utgangspunktet om at internasjonal adopsjonssamarbeid er basert på gjensidig respekt for hverandres systemer og lovgivning. Man er imidlertid av den oppfatning at barnets beste i den konkrete sak må tillegges større vekt enn dette hensynet.

Subsidiært

Dersom det er slik at man velger å opprettholde forslaget om unntak foreslås en regel som er nøytral i forhold til seksuell orientering slik at den fremstår mindre stigmatiserende for likekjønnede ektefeller.

Forslag til ny § 5a:

Den ene ektefelle kan med samtykke fra den andre ektefelle adoptere dennes barn så sant ikke barnet er et adoptivbarn som opprinnelig kommer fra en fremmed stat som ikke tillater slik adopsjon.

5.3 Assistert befruktning

5.3.5 Departementets vurderinger og forslag

Ad veileder til bioteknologiloven

Det er opplyst at Departementet arbeider med å lage en veileder til helsepersonell i tilknytning til bioteknologiloven § 2-6. I utgangspunktet ser man det slik at dette ikke er en homosak, men at det kan bli det dersom det skjer diskriminering i praksis ved vurderingen av partenes omsorgsevne og barnets beste. LLH ønsker derfor å bemerke at vi ser det som svært viktig at en slik veileder er nøytral i forhold til kjønn og seksuell orientering.

LLH setter ellers spørsmålstegn ved departementets forslag om at det i en merknad til bioteknologilovens § 2-5 skal presiseres hvor viktig det er med åpenhet i forhold til barnet om hvordan det er blitt til, og hvor viktig det er for barn å ha kontakt med mannlige rollemodeller. I denne forbindelse kan det bemerkes at det i dag ikke er en plikt for et heterofilt par etter bioteknologiloven til å opplyse barnet om at det er blitt til etter assistert befruktning, jfr. bioteknologiloven § 2-7. Et barn født inn i et slikt forhold kan altså risikere å aldri få vite om sitt biologiske opphav. Det er heller ikke en generell plikt for foreldre til å fortelle hvordan man har blitt til og om den som er far etter barnelovens regler virkelig er biologisk far. Man har sett mange eksempler på at juridisk far ikke er biologisk far. Etter adopsjonsloven er det imidlertid en plikt til å opplyse om at man er adoptert, jfr. adopsjonsloven § 12 første ledd. LLH er av den oppfatning at en merknad om åpenhet om hvordan man er blitt til i så fall må gjøres generell og nøytral i forhold til kjønn og seksuell orientering.

I forhold til betydningen av mannlige rollemodeller bemerkes for øvrig at undersøkelser viser at lesbiske som har barn er svært opptatt av at barna skal ha mannlige rollemodeller og forbilder i livet sitt.

5.4 Foreldreskap

LLH mener at ordningen med stebarnsadoptsjon passer dårlig i de situasjoner der barn blir født og planlagt inn i likekjønnede forhold, og at ordningen ikke fullt ut tar hensyn til barnets beste. Dette gjelder særlig i forhold til selve prosessen, der medforelderen i realiteten må godkjennes som en god nok omsorgsperson for det aktuelle barnet. Videre finnes det enkelte regler i forhold til stebarnsadoptsjon som gjør situasjonen til disse barna utrygg. Da tenker vi blant annet på reglene om biologisk mors samtykke til adopsjon og at dette samtykke kan tilbakekalles. Dessuten er det regler om at forholdet mellom foreldrene skal ha vist sin stabilitet for at adopsjon kan gjennomføres. I en prosess der partene er på vei til å gå fra hverandre kan man altså risikere at barnet blir stående uten to juridiske foreldre, noe som umulig kan være til barnets beste. På dette grunnlag mener LLH det er positivt at departementet foreslår regler om foreldreskap der barn er unnfanget ved assistert befruktning i regi av det offentlige.

LLHs prinsipielle standpunkt er at den nye loven må tilstrebe at reglene både i utforming og virkning må være mest mulig like for likekjønnede og ulikekjønnede par. Dette innebærer at LLH mener at det meste hensiktsmessige måten å løse spørsmålet om foreldreskap på er å innføre regler om at alle må erkjenne foreldreskap. I tilfelle barnet er unnfanget ved assistert befruktning, må det samtykket som gis til befruktningen fra mors ektemann eller mors ektefelle regnes som en erkjennelse av foreldreskap til det barn som eventuelt blir unnfanget.

Dette synspunktet begrunnes som nevnt delvis med at LLH er usikre på om kravet om at assistert befruktning må ha funnet sted på godkjent klinikk for at mors kvinnelige ektefelle skal få tilkjent foreldreskap, er til barnets beste. I de tilfeller der barnet har blitt til uten hjelp av helsevesenet, vil det etter regjeringens forslag ikke få to juridiske foreldre ved fødselen slik det ville fått dersom mor var gift med en mann. Derimot vil mors ektefelle kunne adoptere barnet. Ettersom en adopsjon er endelig, vil den biologiske faren muligens ikke kunne reise farskaps sak slik han ville kunnet dersom medmor hadde erkjent foreldreskapet.

Det regelverket som i dag finnes for barn i heterofile familier er laget for å sikre at foreldrenes valg i minst mulig grad får negative konsekvenser for barna. Den eneste forskjellen mellom likekjønnede og ulikekjønnede par er at man i homofile familier ikke kan lyve om barnets genetiske opphav. LLH ser ikke dette som grunn god nok grunn til å regulere foreldreskap under ulikt regelverk, særlig når det er tvilsomt om dette er til barnets beste.

Vi har videre sett eksempler på at par som består av to menn skaffer seg barn ved bruk av surrogatmor i utlandet. Det erkjennes at dette i dag ikke er lovlig i Norge. Etter LLHs syn er det likevel viktig å sikre de barna som blir unnfanget på denne måten juridisk. For å sikre likhet for loven for disse barna foreslår LLH å regulere medfarskap i lovverket.

LLH stiller seg avslutningsvis noe undrende til at departementet velger å foreslå en mulighet for at to kvinner som er samboere i ekteskapsliknende forhold kan få assistert befruktning, mens man ikke foreslår en regel om foreldreskap med den begrunnelse at dette høringsnotatet gjelder ekteskap, utredningen s. 73. Etter LLHs syn er det viktig å sikre likhet for loven mellom heterofile og homofile par, og det er viktig å sikre at de barna som blir unnfanget på denne måten sikres retten til to juridiske foreldre. I likhet med utreder Kirsten Sandberg mener LLH derfor at endringene i bioteknologiloven også må gjelde for stabile samboerforhold på linje med ulikekjønnede.

5.4.4 Departementets vurderinger og forslag

Innledningsvis bemerkes at også ordlyden i overskriften i kapittel 2 må endres fra "far" til "foreldre" i tråd med at det foreslås endringer som innebærer regler om foreldreskap.

Prinsipalt om foreldreskap

LLH er av den oppfatning at lovverket i størst mulig grad må sikre reell og formell likhet for loven. Dette innebærer at loven må være lik for heterofile og homofile par.

På denne bakgrunn mener LLH at alle må erkjenne foreldreskap. Med alle menes personer i likekjønnede og ulikekjønnede par. Med par menes både ektefeller og samboere som lever i ekteskapsliknende forhold. Man erkjenner at dette synspunktet skaper enkelte lovtekniske vanskeligheter, men hvis formålet er å sikre likhet for loven og å sikre de barna som har likekjønnede foreldre, bør man vurdere om dette kan være en mulig løsning.

Subsidiært om foreldreskap

LLH vil subsidiært foreslå en regel som likner den som er foreslått i den svenske utredningen (SOU 2007:3) om foreldreskap, men som er utvidet med tanke på medfarskap. Dette forslaget innebærer at den som er gift med mor eller far blir juridisk forelder ved fødsel, mens de som lever i ekteskapsliknende forhold med mor eller far kan erkjenne foreldreskap.

Forslag til ny barneloven § 3, foreldreskap etter ekteskap:

§ 3. Foreldreskap etter ekteskap

Som far til barnet skal reknast den mannen som mora er gift med ved fødselen. Som medmor til barnet skal reknast den kvinna som mora er gift med ved fødselen. Der barnet er fødd og planlagt inn i eit ekteskap mellom to menn og det ikkje er ei kvinne som kan reknast som mor etter reglane på fødestaden, er ektefellen medfar. Dette gjeld likevel ikkje dersom ektefellene ved fødselen var separerte ved løyve eller dom.

Er mora enkje eller faren enkjemann, skal ektefellen reknast som forelder dersom barnet er avla i tilfelle som nemnt i første ledd før ektefellen døydde.

Forslag til ny barneloven § 4, foreldreskap for samboere etter vedgåing:

§ 4. Vedgåing av foreldreskap

Når foreldreskap ikkje følgjer av reglane i § 3, kan faren vedgå foreldreskap under svangerskapet eller etter at barnet er født. Videre kan medmor vedgå foreldreskap under svangerskapet eller etter at barnet er født. Medfar kan vedgå foreldreskap etter at barnet er fødd når det ikkje er ei kvinne som kan reknast som mor etter reglane på fødestaden.

Foreldreskap skal vedgås skriftleg anten i fødselsmeldinga eller ved personleg frammøte for

a) folkeregisteret

b) tilskotsfuten, dommaren eller det organ i Arbeids- og velferdsetaten som Arbeids- og

velferdsdirektoratet bestemmer.

- c) norsk diplomatisk eller konsulær tenestemann, dersom faren, medmor eller medfar er i utlandet*
- d) skipsføreren, dersom faren, medmor eller medfar er om bord på norsk skip i utanriksfart*
- e) utanlandsk styresmakt, når Kongen har fastsett det, eller*
- f) jordmor eller lege ved svangerskapskontroll.*

Vedgåing etter dette stykket gjeld berre når mora eller dersom det ikkje finnast ei mor, faren, har godteke henne skriftleg, eller ho er gjeven av den som mora eller faren har gjeve opp som forelder.

Dersom sambuarar er folkeregistrerte på same adresse eller erklærer i melding til folkeregisteret at dei bur saman, kan sambuaren til mora eller faren vedgå foreldreskapen etter paragrafen her, utan at mora eller faren medverkar etter andre stykket andre punktum. Mora eller faren skal få melding om vedgåinga. Dersom partane er usamde om foreldreskapen, skal det offentlege fastsetje foreldreskapen, jf. § 5. Departementet kan gje nærare reglar i forskrift.

Vedgåing kan dessutan gjevast ved påteikning på foreldreførelegg.

Er den som vil vedgå foreldreskap under 18 år, må også dei som har foreldreansvaret for personen, skrive under vedgåinga.

Det bemerkes at man erkjenner at disse forslagene vil kunne gjøre det nødvendig med endringer i andre bestemmelser i lovforslaget og någjeldende barnelov.

5.4.6 Forslag til endringer i barneloven

Ad behovet for definisjon av medmor

Uavhengig av hvilke regler man faller ned på om foreldreskap mener LLH at det er behov for en definisjon av medmor og medfar i lovverket.

Definisjoner – prinsipalt forslag

Forslag til definisjon på medmor og medfar tilpasset vårt prinsipale standpunkt om foreldreskap:

Medmor til barnet er den kvinna som er gift eller lever i ekteskapsliknende forhold med mor og som erkjenner foreldreskap.

Medfar til barnet er den mannen som er gift eller lever i ekteskapsliknende forhold med far og som erkjenner foreldreskap.

Definisjoner – subsidiært forslag

Forslag til definisjon på medmor og medfar tilpasset vårt subsidiære standpunkt om foreldreskap:

Medmor til barnet er den kvinna som mora er gift med ved fødselen. Medmor er også mors samboer i ekteskapsliknende forhold der medmorskapet vedgås eller fastsettes etter reglane i §§ 4 og 5.

Medfar til barnet er den mann som er gift med faren og der det ikkje er ei kvinne som kan reknast som mor etter reglane på fødestaden. Medfar er også biologisk fars samboer i ekteskapsliknande forhold der medfarskapen vedgås eller fastsettes etter reglane i §§ 4 og 5.

5.5 Opphevelse av partnerskapsloven - overgangsregler

5.5.2 Departementets vurderinger og forslag

LLH er enig med Departementet i at partnerskapsloven må oppheves. LLH er enig i at likestillingshensyn taler mot å opprettholde en særordning med partnerskap.

Spørsmålet er om de som ønsker det skal kunne beholde sivilstatusen partnere. LLH er ikke enig med departementet at partnerskapsloven og andre lover må beholdes i sin nåværende form hvis man beholder sivilstatusen som partnere. Man antar at dette kunne ha blitt løst på den måten at man endrer partnerskapsloven til kun å være en definisjon på partnerbegrepet og at man deretter tar inn en bestemmelse at de samme regler som gjelder ektefeller gjelder partnere. Man vil også måtte ta med partnerbegrepet i relevante lover.

LLH er av den oppfatning at det sannsynligvis kun vil være en liten gruppe som kommer til å ønske å fortsatt være partnere, og det antas at begrunnelsen for dette er av mer prinsipiell art. Det at man skal kunne velge å beholde status som partnere innebærer som departementet skriver i høringsnotatet en komplisering av rettsbildet, og det vil bli mange år før behovet for å forholde seg til begrepet partnere faller bort.

LLH mener at partnerskapsloven var et skritt på veien mot full likestilling mellom ulikekjønnede og likekjønnede par. På denne bakgrunn mener vi at en felles ekteskapslov er det eneste som kan regulere et samliv mellom to av samme kjønn på en fullt ut tilfredsstillende måte. Av dette følger at vårt syn er at partnerskapsloven må oppheves og at statusen "registrert partner" må opphøre slik at partnere blir ektefeller dersom de ikke gir beskjed om at de ikke ønsker det innen en bestemt frist. Hvis man ikke ønsker slik konvertering blir resultatet at partnerskapet må oppløses.